

Het belang van de presentiebenadering in (wetenschappelijk) onderzoek?

Tijdens de landelijke studiedag van het Pastoraat Woonwagewoners in Nederland, 5 november 2013, stond de methodiek van de presentiebenadering centraal. De deelnemers bespraken met elkaar het belang van deze methodiek: aanwezig zijn, een luisterend oor bieden en mensen ondersteunen. Het waren slechts enkele termen die deze dag de revue passeerden en voor het ondersteunende werk met de Roma, Sinti en woonwagewoners zo belangrijk zijn.

Menno Janssen MA, in 2013 afgestudeerd aan de Universiteit van Tilburg, Master Religie & Ritueel, was een van de sprekers tijdens de studiedag. Hij bracht verslag uit van zijn periode van vijf maanden veldwerk ten behoeve van het onderzoek naar het concept *feest* in de viering van de eerste communie en bedevaart bij Sinti en woonwagewoners. In zijn voordracht stond hij stil bij het belang van de presentiebenadering voor wetenschappers die trachten een onderzoek te doen naar de genoemde bevolkingsgroepen. Hij nam de deelnemers mee in zijn onderzoek en zoomde in op de methodiek, die ook een wetenschapper moet beheersen om een zo juist mogelijk beeld van de onderzoekspopulatie te verkrijgen. Voor zijn eigen onderzoek volgde hij deze methodiek, wat concreet betekende dat hij het vertrouwen van zijn respondenten probeerde te winnen. Dit kon enkel gebeuren als hij in de contacten met hen ook iets van zichzelf liet zien en niet slechts kwam om informatie te scoren. Het oprecht tonen van interesse, op een discrete manier – met gevoel voor precieze aspecten zoals documentatie en fotografie – en continu afstemmend (‘Heb ik dit juist begrepen?’ ‘Klopt dit zoals ik het zeg?’) leverden de uiteindelijke uitkomsten op. Hierbij koos hij om met zoveel mogelijk mensen te spreken en zich niet te beperken tot de personen die altijd al het woord krijgen.

Geven en nemen

‘Tijdens dit religiewetenschappelijk onderzoek, welk sterk antropologisch van aard was, heeft het nut van de presentiebenade-

ring zich bewezen’, stelde Menno Janssen. ‘Vertrouwen winnen kan niet anders dan door te investeren in de relatie met je onderzoeksrespondenten, wat ook betekent dat je veel tijd kwijt bent in het oppervlakkig spreken over zogenaamde koetjes en kalfjes, mogelijk om een boodschap gestuurd wordt en dat je van de vele uren die je op locaties spendeert niet zelden slechts een beperkt gedeelte kunt gebruiken voor je uiteindelijke onderzoek. Indien je dit geduld niet kunt opbrengen en niet in de gaten hebt dat (antropologisch) onderzoek een kwestie van geven en nemen is, moet je je afvragen of het de moeite waard is om je aan dit type onderzoek te wagen.’

Feest

In zijn onderzoek stond het feest van de eerste communie en de Sinti-bedevaart te Roermond centraal. Zijn grootste aandacht ging hierbij uit naar wat de motieven zijn om te ritualiseren, om op momenten op de levens-as samen te komen en te vieren. Juist in de tijd dat deze groepen zich – door de verschillende populaire media – laten zien en niet zelden het geschetste beeld willen corrigeren, is het aanspreken van een groep op haar ‘trots’ een goede manier ter verkrijging van een beeld van de plek die feest in hun cultuur inneemt. Het is belangrijk, zo besloot Janssen zijn presentatie, om niet in de bekende clichés (de romantiserende beelden van reizende groepen) te vervallen en dat het vooral raadzaam is om de mensen zelf aan het woord te laten. De presentiebenadering kan hierbij helpen. ■